

ОЛЕНА ЖИЛІНКОВА

**Плагіат як соціально-правове явище
на пострадянському просторі у контексті розвитку
медіа-комунікацій**

OLENA ZHYLINKOVA

**Plagiarism as a Social and Judicial Phenomenon on the Post-Soviet Space
in the Context of the Media Communication Development**

The judicial basis for copyright protection in contemporary Ukraine is the core of this article. One of its most important features is the protection of ready-made scientific or artistic works, but not ideas. Thus the crucial question is the rules of citation, including the mentioning of the author's name and the relatively small size of the fragment cited. The judicial procedure for the prosecution of plagiarism in the court is described in detail, as well as the methods of its prevention in education and science. The impact of the internet is rendered there as a factor of the rise of the textual borrowings but at the same time as a new possibility for the identification of the plagiarism.

Проблема плагіату для України є настільки гострою, що становить загрозу не лише розвитку, але й самому існуванню самостійної вітчизняної науки як такої. Починаючи зі шкільних есеїв і продовжуючи авторитетними академічними виданнями — поширеність плагіату затьмарює потенціал українських гуманітаріїв.

Не останню роль у розповсюдженні інтелектуальних «запозичень» відіграло поширення нових медіа, в першу чергу — Інтернету. Безконтрольний доступ до вже написаних текстів та вже зробленої іншими творчої роботи виявився небезпечною спокусою для осіб, які ставлять за мету самоствердитись як автори курсових, дипломних, кандидатських робіт.

Закон України «Про авторське право і суміжні права»¹ визначає плагіат як оприлюднення (опублікування) повністю або частково чужого твору під іменем особи, яка не є автором цього твору (п. «в» ст. 50). Однак плагіат у науці — це явище не лише суто правове, а й значною мірою морально-етичне. У літературі зустрічається думка, що плагіат має розглядатися саме з двох боків — з етичного та авторсько-правового. Так, за словами Франциско Хав'єра Кабрери Блазкеса (Francisco Javier Cabrera Blazquez) для того, щоб зрозуміти різницю між неетичним плагіатом та порушенням авторських прав, необхідно спочатку розглянути ті інтереси, на захист яких спрямовано відповідну норму. Етичне правило проти плагіату захищає репутацію автора оригінального твору, але також інтереси третіх осіб, таких як читачі та академічні або професійні установи, щоб вони не були введені в оману щодо належності авторства на твір плагіаторові. Натомість, метою авторського права є захист саме інтересів

автора оригіналу (як економічних, так і особистих). Правовий захист здійснюється шляхом надання авторові ексклюзивного контролю за використанням його твору².

Як зазначав відомий соціолог права Жан Карбоньє, оскільки право народжене суспільством, то всі юридичні явища тією чи іншою мірою є соціальними. Однак не навпаки: не будь-який соціальний феномен є правовим. Існує неправове соціальне, наприклад, те, що називають звичаями³. Тобто не всі суспільні проблеми можна вирішити лише суто юридичними засобами. Пошук шляхів вирішення проблеми плагіату має починатися зі з'ясування тих соціально-правових умов, у яких це явище набуло надзвичайного поширення, як сьогодні. За словами юриста Я. Гилинського, плагіат був, є і буде існувати в усіх суспільствах. Однак соціальна проблема виникає тоді, коли те чи інше негативне соціальне явище перевищує звичайний для суспільства рівень та стає масовим, таким що впливає на економічне, політичне та соціальне життя⁴. Засуджуючи плагіат, В. Комаров зазначає, що «це явище має наднаціональний характер і турбує широкі кола науково-педагогічної громадськості, університети, наукові установи, правозахисні організації, правоохоронні та судові органи»⁵.

Сутність плагіату полягає у тому, що це «інтелектуальна крадіжка», тобто *масивне* привласнення чужих творів, у сподіванні на те, що ніхто про це не дізнається. Плагіатор видає думки інших осіб за свої для того, щоб його вважали кращим, більш талановитим, ніж він є насправді. Однак сьогодні в сфері освіти та науки плагіат є настільки звичайним явищем, що скоріш дивує сама ідея писати текст повністю самостійно. Крадіжка перетворилася на відвертий грабіж. На це звертають увагу чимало відомих авторів, зокрема, за словами професора Я. Гилинського, тепер у науковому середовищі соромно не викрадати чужі думки та тексти, а боротися з цим, шукаючи «правди»⁶.

На відміну від пострадянського простору, в західних країнах більш серйозно ставляться як до випадків плагіату в науці, так і до значення наукових ступенів як таких. Як відомо, в лютому 2011 р. міністр оборони Німеччини⁷ Карл-Теодор цу Гуттенберг був звинувачений у плагіаті стосовно його докторської дисертації. У тексті вказаної роботи відтворено тексти із статей та лекції без посилань на джерела, а також, за словами журналістів, наявні інші невідповідності щодо цитованих фрагментів. У результаті скандалу панові Гуттенбергу довелося не лише відмовитися від наукового ступеня, але й подати у відставку з посади міністра оборони країни. Факт серйозних наслідків недобропорядності для політиків у розвинених країнах ми звичай розглядаємо як норму, та збоку лише дивуємося «цивілізованості» відносин між владою та народом. Однак цікавим здається дещо інше: відставки міністра вимагали близько двадцяти тисяч німецьких науковців⁸. Така активна не лише соціальна, але й професійна позиція й спричинила настання «повної» відповідальності плагіатора, а також стала підставою світового скандалу і послугувала прикладом серйозного ставлення наукової спільноти Німеччини до порушень норм авторського права. Напевно, уявлення неминучої відповідальності за плагіат тепер виникає в думках кожного, хто замислюється над «інтелектуальною крадіжкою», незважаючи на посаду або становище в суспільстві.

Для порівняння показовим є приклад нещодавніх подій в Україні, пов'язаний із запозиченням елементів промови легенди комп'ютерного світу Стіва Джобса в урочистій промові Раїси Богатирьової⁹. На час написання цієї статті ще тільки ведуться дискусії щодо того, чи дійсно був плагіат у цій промові, чи пані Богатирьова висловила схожі думки іншими словами, однак реакція суспільства на промову вітчизняного політика все ж таки має місце. Важливу роль у обговоренні події відіграють саме засоби масової комунікації — соціальні мережі, блоги, форуми в Інтернет-виданнях. Проте офіційні звернення до представників депутата мають місце поки що лише з боку журналістів. Безумовно, промова на урочистій події із запозиченими елементами виступу іншої особи не може порівнятися із плагіатом у дисертації на здобуття наукового ступеня. Однак випадки відвертого плагіату в політиці та у публічних осіб на сьогодні, на жаль, є нормою в нашому суспільстві й, окрім обговорень у нових медіа, не тягнуть за собою іншої, більш вагомій та організованої реакції публіки.

У літературі трапляються різні погляди на ситуацію, що склалася стосовно наявності та поширеності плагіату. З одного боку, побутує думка, що проблема плагіату «не дуже охоче обговорюється публічно в самих наукових колах або на офіційному рівні. Причин тут немало, але основне, мабуть, полягає в тому, що певну категорію людей від науки це влаштує»¹⁰. З іншого боку, можна навести приклади запеклої боротьби деяких поважних у науці фахівців (зокрема Н. Кузнецової, О. Петришина, В. Комарова, В. Беляневича, Н. Кучерявенка та ін.) із правопорушниками, а також — із фактами плагіату в їхніх професійних сферах¹¹.

Однак на загальнонаціональному рівні для ведення аргументованих дискусій у суспільстві необхідно забезпечити грамотність населення з базових питань авторського права. Для розуміння плагіату значення мають такі практичні юридичні аспекти цього явища.

Ідеї не охороняються

Здебільшого, звертаючись за захистом своїх прав, автори оригінальних творів, з яких було здійснено неправомірне запозичення, посилаються на «крадіжку» своїх основних думок або загальної ідеї роботи. Проте з точки зору авторського права здійснити захист творів у такому вигляді неможливо відповідно до законодавства. Так, одним з основних принципів авторського права України, як і інших країн, є формула «ідеї не охороняються авторським правом». Згідно з ч. 3 ст. 8 ЗУ «Про авторське право і суміжні права» авторсько-правова охорона поширюється тільки на *форму* вираження твору і не поширюється на будь-які ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, способи, концепції тощо, навіть якщо вони виражені, описані, пояснені, проілюстровані у творі. Це положення вітчизняного закону відбиває загальносвітове ставлення до питання про неможливість надання авторсько-правової охорони ідеям. За словами британця Юте Клементя, ані романська, ані англосаксонська правова система не надають авторсько-правової охорони ідеям, а лише вираженню цих ідей. На практиці відмінність між ідеями та їх вираженням виникає і у визна-

ченні існування авторських прав, і у з'ясуванні факту їх порушення¹². Наприклад, за законодавством Великобританії твір підлягає авторсько-правовій охороні в разі дотримання таких вимог: 1) він є вираженням ідеї, 2) є оригінальним та 3) записаний¹³. Однак на практиці під час доведення неправомірного використання ідеї твору основним питанням є співвідношення між формою вираження ідеї та новим твором. Тобто, вирішуючи суперечку, суд має визначити, чи втілено у похідному об'єкті первісний твір — вірш, уривок статті або інший літературний твір. Якщо порівнювати два тексти, можна, безсумнівно, побачити схожість або відсутність такої. Однак, коли форми вираження ідеї є різними — текст та аудіовізуальний твір, — необхідно керуватися іншими критеріями, аніж порівняння зовнішнього вираження ідеї твору. І тут уже надзвичайно важко провести межу між тим, що є іншою формою втілення об'єкта, а що є звичайною ідеєю.

Сама концепція надання авторсько-правової охорони лише формі твору нерідко викликає незадоволення у авторів — на їхню думку, існують випадки, коли абсолютно очевидно, що похідний твір є запозиченням основної ідеї іншого твору, хоча й має іншу форму вираження цієї ідеї. У таких випадках авторське право не може захистити прав авторів, адже юристи керуються формальним, мінімалістичним підходом до вирішення питання про наявність плагіату. Про обґрунтованість та необхідність цієї позиції свідчать такі аргументи:

1. В історії мистецтва існують численні приклади розвитку однієї ідеї в різних творах, кожний з яких є самостійним об'єктом авторського права та підлягає відповідній охороні. Так, у літературних творах «Ромео та Джульєтта» та «Вест-сайдська історія» використано фактично одну сюжетну лінію, однак форма її вираження в словах, реченнях, іменах персонажів, назвах міст, навіть часі подій, є різною у кожному з творів.
2. Подати певну концепцію саме таким чином, щоб вона була зрозуміла, цікава публіці та справляла дійсно істотне культурне враження, може не кожна людина. Геній Т. Шевченка, І. Франка, Лесі Українки та ін. полягає не лише в тому, що вони розповідали у своїх творах певні історії, а в тому, як майстерно письменники володіли словом, наскільки мальовничо зображували вигадану ними дійсність, у образності передання тієї самої основної ідеї, яка, можливо, існувала в суспільстві певного часу та була «зафіксована» саме у тих фразах та мовних зворотах, що назавжди стали літературною класикою.
3. Так чи інакше представники творчих професій запозичують різноманітні ідеї з творів, що вже раніше існували, багато з них є предметом натхнення для драматургів, літераторів, музикантів та ін. Без надання авторам правової можливості враховувати надбання їхніх колег важко говорити про справжній прогрес у науці, творчості, мистецтві, адже людство стоятиме на одному місці та буде паралізоване занадто суворими правилами «власності» на результати інтелектуальної діяльності особи.
4. Авторське право є засобом захисту інтересів творців, але має виконувати цю функцію без створення негативних наслідків для суспільства та його культурного

надбання. Тому захист від неправомірного використання чужих думок лише наполовину має відбуватися за допомогою права — тільки у випадках, коли вони набули конкретної *охороноздатної форми*. Друга «половина» захисту інтересів авторів має здійснюватися за допомогою етичних, моральних норм соціуму.

Отже, існують певні підстави для того, щоб авторсько-правова охорона надавалася саме формі вираження твору, а не його ідеї, концепції. І хоча цей принцип уже кілька сторіч успішно діє, на практиці виникає чимало суперечок щодо застосування цього правила. Повертаючись до проблеми плагіату, необхідно провести межу між розвитком творчих здобутків людства та бездумним копіюванням чужого тексту, неправомірним привласненням результату кропіткої праці авторів, зокрема літературних та наукових творів.

Правила цитування та обмеження виключних прав авторів

За загальним правилом будь-яке використання твору або його частини, що може мати самостійне значення, потребує попереднього дозволу автора або іншої особи, якій належать авторські права. Однак законодавство України передбачає низку обмежень такого виключного, абсолютного, авторського права в інтересах суспільства. Саме таке виключення і становить *цитування*. Так, згідно зі ст. 21 Закону України «Про авторське право і суміжні права» без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), але з обов'язковим зазначенням імені автора і джерела запозичення допускається¹⁴ використання цитат (коротких уривків) з опублікованих творів в обсязі, що його виправдовує поставлена мета, в тому числі цитування статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо воно зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору, до якого цитати включаються; вільне використання цитат у формі коротких уривків із виступів і творів, включених до фонограми (відеограми) або програми мовлення¹⁵.

Згідно зі ст. 1 Закону України «Про авторське право і суміжні права» цитата — це порівняно короткий уривок із літературного, наукового чи будь-якого іншого опублікованого твору, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора і джерела цитування, іншою особою у своєму творі з метою зробити зрозумілими свої твердження або для посилання на погляди іншого автора в автентичному формулюванні.

Тобто правомірне цитування має такі основні характеристики:

1) дотримано особистих прав автора цитованого тексту (зазначено ім'я автора оригінального твору),

2) цитований уривок має бути невеликим, тобто в обсязі, що його виправдовує мета. Конкретних вимог до обсягу правомірно цитованого тексту законодавство України не містить, отже, питання виправданості використання уривка в певному обсязі вирішується ситуативно в кожному конкретному випадку.

Стосовно плагіату значення має саме дотримання особистих немайнових прав авторів, тому необхідно обов'язково вказати ім'я творця цитованого уривка. У разі дотримання цього правила обсяг цитати вже не має значення для визначення на-

явності плагіату. Використання занадто великих уривків, диспропорційно меті цитати, може становити порушення зазначеної ст. 21 Закону щодо вільного використання творів без згоди авторів, тобто становитиме окреме самостійне правопорушення. В освіті це може призвести до того, що роботу просто не зарахують, оскільки їй бракуватиме творчості, але, якщо було зазначено ім'я автора оригінального тексту, не може йтися про плагіат.

Визначення наявності плагіату в суді

У будь-якому разі питання плагіату зазвичай вирішує суд за допомогою призначення *судової експертизи*, адже наявність чи відсутність літературного або наукового запозичення мають вирішувати не судді, а спеціально освічені фахівці. Президія Вищого Господарського Суду України розробила Рекомендації «Про деякі питання практики призначення судових експертів у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності»¹⁶ (далі за текстом — Рекомендації). Згідно з п. 2.3. Рекомендацій для роз'яснення питання про можливе використання чужого твору без згоди автора (чи іншої особи, яка має авторське право), зокрема, у формі плагіату чи піратства у сфері авторського права і (або) суміжних прав, судам необхідно призначати судову експертизу і доручати її проведення спеціалістам у галузі літературознавства, мистецтвознавства тощо залежно від об'єкта авторського права і (або) суміжних прав¹⁷. У розгляді справ про порушення авторських та суміжних прав судовому експерту можуть бути орієнтовно поставлені для роз'яснення такі питання¹⁸: чи є текстовий матеріал (його фрагменти), розміщений (розміщені) у монографії, статті, брошурі або іншому виданні чи на веб-сайті, повним чи частковим відтворенням літературного твору..., авторські права на який належать... тощо.

І навпаки — експерт вирішує питання щодо плагіату в творі саме з позицій літературознавства або у певній науковій сфері, та не бере на себе відповідальність за надання юридичної оцінки обставин справи. Так, згідно з п. 1.3. Рекомендацій, судова експертиза повинна призначатися тільки для встановлення даних, що входять до предмета доказування у справі, і не може стосуватися тлумачення і застосування правових норм. Отже, господарські суди не повинні порушувати перед судовим експертом питання суто правового характеру, які мають вирішуватися самим судом.

Правові наслідки виявлення плагіату

У випадку визнання судом факту плагіату для правопорушника можуть настати певні негативні юридичні наслідки.

Насамперед плагіатор позбавляється титулу автора. Порушені особисті немайнові права на визнання особи автором можуть стати підставою для вимоги відшкодування моральної шкоди, завданої неправомірними діями зловмисника.

Стосовно особистих немайнових авторських прав існує важлива особливість — вони є невідчужуваними від особи, тобто не можуть бути передані за договором або

за законом. Отже, навіть у випадку, якщо автор добровільно надасть згоду іншій особі виступити автором його тексту (наприклад, під час написання дипломів, дисертацій, книг «на замовлення»), право називатися автором все одно вважається непереданим. Тому якщо творець тексту самостійно відмовляється від свого авторства, ця відмова нічого не важить і цей автор може в будь-який момент вимагати визнання свого авторства через суд, а відтак і відшкодування моральної або матеріальної шкоди. Навіть без настання фінансових наслідків для плагіатора можуть виникнути значні труднощі, пов'язані з репутацією та кар'єрою.

Згідно з ч. 2 ст. 52 Закону України «Про авторське право і суміжні права» суд має право постановити рішення чи ухвалу про:

19 а) відшкодування моральної (немайнової) шкоди, завданої порушенням авторського права і (або) суміжних прав, з визначенням розміру відшкодування;

б) відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права і (або) суміжних прав;

в) стягнення із порушника авторського права і (або) суміжних прав доходу, отриманого внаслідок порушення;

г) виплату компенсації, що визначається судом, у розмірі від 10 до 50 000 мінімальних заробітних плат (встановлюються щороку законодавством «Про державний бюджет України» на відповідний рік), замість відшкодування збитків або стягнення доходу;

д) заборону опублікування творів, їх виконань чи постановок тощо.

Ст. 20 Закону України «Про видавничу справу» покладає на видавців обов'язок дотримуватися норм авторського права. Тобто відповідальність за порушення особистих авторських прав автора оригінального твору може нести не лише сам плагіатор, але й видавництво. Це може виразитись у фінансових відшкодуваннях на користь автора або інших осіб, які здійснюють захист авторських прав.

Незважаючи на те що законодавство України передбачає правила захисту прав, порушених внаслідок плагіату, найкращим способом боротьби з ним є його попередження в освіті та в науці.

В освіті треба звертати більше уваги студентів та навіть школярів, на загальні вимоги до оформлення цитувань і на необхідність дотримання авторських прав у цілому. Уведення обов'язкового курсу з основ права інтелектуальної власності — це не розкіш вищої освіти, а необхідність сучасності, яка характеризується наявністю та непинним розвитком інформаційного суспільства. Ані юристи, ані педагоги не можуть звинувачувати студентів у плагіаті в процесі навчання доти, доки ми не навчимо цих студентів працювати із чужим текстом, оформлювати цитати, розрізняти наявність чи відсутність плагіату у власне навчальному процесі. Під час поїздки до Оксфорду, Великобританія, мені трапилось у книжковій крамниці кишенькове видання під назвою «Цитування та розуміння плагіату» авторок Кейт Вільямс та Джуд Керол. У цій невеликій книжці доступно та обґрунтовано пояснено сутність плагіату, проілюстровано в малюнках та таблицях різні правила щодо цитувань та роботи з текстом тощо. В Україні таких системних та доступних видань фактично не існує.

Викладачі, перевіряючи роботи студентів, стикаються із проблемою вже порушених авторських прав, самостійно змушені пояснювати кожному студентові підстави зниження оцінок тощо. Тобто відсутня система доведення до студентів гуманітарних спеціальностей знань, наявність яких могла б запобігти масовому плагіату в освіті та в подальшому — в гуманітарній науці.

Як уже зазначалося, однією з основних підстав саме масового плагіату в гуманітарній освіті та в науці є фізичний доступ до різноманітних текстів, що його надає Інтернет. Ці тексти копіюються, розповсюджуються з шаленою швидкістю, та інколи навіть важко встановити першоджерело, щоб зробити посилання. Визнаючи роль Інтернету для прогресу інформаційного суспільства, сучасні автори нерідко вказують на негативні аспекти розвитку технологій. Наприклад, за словами М. Симкачової, глобальний розвиток публічної сфери, розширення інформаційного простору в XXI ст. стали не лише істотним кроком уперед до прогресу та всебічної інформатизації й технологізації, але й породжують хибну практику «інтелектуальних крадіжок», що пов'язано з легким доступом до інтелектуальної продукції та простотою її копіювання.

Безумовно, така проблема існує, вона є очевидною, та підставою для її виникнення, напевно, є відсутність або низький рівень «віртуальної культури» серед споживачів інтелектуального продукту. Ця віртуальна культура перебуває сьогодні на стадії формування, як й інформаційне суспільство в цілому. Як зазначають Т. В. Лугуценко та Г. В. Борисенко: «Віртуальна культура знімає протиріччя між технікою та культурою, постає як їх симбіоз — формування нової «соціотехносфери» життя». Але процес формування нової «соціотехносфери» потребує часу та чималих зусиль з боку представників усіх соціальних груп — як юристів, так і соціологів, педагогів, розробників технологічних винаходів. Залежить він і від подолання наслідків історичних чинників. Зокрема за радянських часів побутувало зневажливе ставлення до приватної власності, яке засуджувало бажання особи зберегти за собою абсолютне право розпоряджатися своїм майном на власний розсуд та ділитися ним лише зі своєї волі. Саме це й має проєкцією невміння у представників пострадянського суспільства поважати результати інтелектуальної праці людини, «автоматичне», підсвідоме бажання взяти собі те, що є чужим, адже «мистецтво належить народові». Формування здорової, природної пошани до абсолютного права автора на власний твір не може відбуватися штучно, воно має стати елементом розвитку особистості, яка здатна існувати в капіталістичному суспільстві з розвинутою ринковою економікою. Адже плагіат нерідко призводить до реальних збитків у особи, якій належить авторське право на відповідний об'єкт, від незаконного його використання; або безпідставне збагачення тих, хто не заслуговує на певні матеріальні блага, оскільки не в змозі самостійно створити якісний інтелектуальний продукт.

Не останню роль у формуванні авторсько-правового нігілізму відіграла певна відокремленість радянського, а потім і пострадянського простору від країн із розвинутими ринковими відносинами в сфері інтелектуальної творчості. Знову повертаючись до сутності плагіату як таємного викрадання, важливо зазначити, що українці нерідко не усвідомлюють можливості настання відповідальності за плагіат,

ані на юридичному, ані на соціальному рівні. З цього боку цікавими є прояви нової медіа-культури в соціальних мережах, блогах, форумах тощо, де люди безпосередньо та відкрито висловлюють свої думки щодо тих чи інших проблем, зокрема щодо фактів плагіату.

Завдяки пошуковим системам, Інтернет надає можливість швидкого виявлення факту неправомірного використання твору, а також безпосереднього контакту із порушником прав. Зокрема у випадку виявлення плагіату на Інтернет-сторінці, можна притягнути до відповідальності «власників» веб-ресурсів або знайти осіб, які відтворили матеріал. Для цього необхідно звернутися до організації, яка зареєструвала доменне ім'я та (або) здійснює хостинг сайту. До набуття чинності з 1 січня 2011 року Закону України «Про персональні дані» існувала навіть можливість безпосередньо звертатися до порушників із вимогою припинити неправомірні дії із використання творів у мережі. Однак механізм опосередкованого звернення через відповідну компанію також може широко застосовуватися у разі необхідності.

Одним із пріоритетних кроків до подолання проблеми плагіату в гуманітарних науках є розмежування його із доступом до знань, до інформації. Можливість отримати доступ до текстів із різних видань, у різні часи та з будь-якої країни — це благословення для науковців сьогодення. Інтернет та інші засоби медіа-комунікації не повинні розглядатися як ворог науки та не повинні стати ним. Але для найбільш ефективного використання нових медіа в наукових цілях необхідно докласти зусиль з формування не лише ефективної судової практики вже порушених прав авторів гуманітарних текстів, але й якісно іншої правосвідомості населення країни, викорінення авторсько-правового нігілізму в освіті, а потім — у науці. Наостанок необхідно знову звернути увагу на важливість активної соціальної позиції авторів творів, які неправомірно використовуються плагіаторами, а також представників гуманітарної науки у цілому для зменшення обсягів незаконного привласнення інтелектуального продукту.

---

¹ Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23.12.1993 № 3792-XII.

² F. J. C. Blazquez Plagiarism: an Original Sin? May 2005. P. 2//http://www.obs.coe.int/online_publication/expert/plagiarism.pdf.en С. 2.

³ Там само. С. 30.

⁴ Гилинский Я. Тотальный плагиат как норма российской научной жизни//Троицкий вариант. 2009. 22 декабря. № 44. С. 12//<http://trv-science.ru/2009/12/22/totalnyj-plagiat-kak-norma-rossijskoj-nauchnoj-zhizni/>

⁵ Комаров В. Цивільний процес мовою псевдонауки: частина друга//Юридичний Вісник України. № 12 (664)//http://www.yuricom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/archive/?aid=2305&jid=266&print=1

⁶ Гилинский Я. Тотальный плагиат...

⁷ http://www.bbc.co.uk/russian/international/2011/03/110301_gutenberg_resigned.shtml

⁸ Там само.

⁹ Щербина С. Плагіат Раїси Богатирьової//Українська Правда. 2011. 1 серпня./http://www.pravda.com.ua/articles/2011/08/1/6437552/

¹⁰ Богдан Й. Плагіат як явище наукового буття//Юридичний Вісник України. № 26 (678)/http://www.yurincom.com/ua/legal_bulletin_of_Ukraine/publications/?aid=2680&rid=207

¹¹ Напр.: Петришин О., Кузнєцова Н., Кучерявенко М. «Сканер не» право, або Плагіатизація правової науки//Юридичний вісник України. 2011. №7(815); Комаров В. Цивільний процес мовою псевдонауки. Рецензія на монографію Г.П. Тимченка «Принципи цивільної юрисдикції: теорія, історія, перспективи розвитку»//Юридичний вісник України. 2007. №27, та Комаров В. Цивільний процес мовою псевдонауки: частина друга//Юридичний вісник України. 2008. №12; В. Беяневич заявляє о плагиате//Юридическая практика. 2011. 7 февраля/http://yurpractika.com/news.php?id=24805; Синицына С.Л. Плагиат Артамоновой: за гранью безумного или просто скверный анекдот?//Троицкий вариант. 2011. 17 липня/http://trv-science.ru/2011/07/17/plagiat-artamonovj-za-granyu-bezumnogo-ili-prosto-skvernyj-anekdot/

¹² Klement U. Protecting television show formats under copyright law — new developments in common law and civil law countries//European Intellectual Property Review. 2007. С. 2.

¹³ Logan L. The Emperor's New Clothes? TheWay Forward: TV Format Protection under Unfair Competition Law in the United States, United Kingdom and France: Part 2//Entertainment Law Review. 2009. Issue 3. С. 87.

¹⁴ Рекомендації Президії Вищого Господарського Суду України «Про деякі питання практики призначення судових експертиз у справах зі спорів, пов'язаних із захистом права інтелектуальної власності» від 29.03.2005 N 04-5/76.

¹⁵ Закон України «Про видавничу справу» від 5 червня 1997 р. N 318/97-ВР.

¹⁶ Williams K., Carroll J. Referencing & Understanding Plagiarism. London, 2009.

¹⁷ Симкачева М. Об этике ученого. Плагиат как профессионально-этическая проблема//Троицкий вариант. 2011. 6 квітня/http://trv-science.ru/2011/04/06/ob-etike-uchenogo/

¹⁸ Лугуценко Т. В., Борисенко Г. В. Культура віртуальної комунікації/http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Phd/2011_14/5_Lug.pdf

¹⁹ Закон України «Про персональні дані» від 01.06.2010 № 2297-VI.

OLENA ZHYLINKOVA is a Candidate of Sciences in Law, an Assistant Professor in the Department of Sociology and the Chair of Media-Communication at V. N. Karazin Kharkiv National University.

E-mail: olena.zhylinkova@gmail.com

ОЛЕНА ЖИЛІНКОВА — кандидат юридичних наук, доцент кафедри медіа-комунікацій соціологічного факультету Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна.

E-mail: olena.zhylinkova@gmail.com